

УДК 930+94

Земзюліна Н.І.

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ СЕЛЯНОК ДО ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ В ПЕРШІ РОКИ СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

В статті з'ясовується місце та роль жінок у розбудові аграрного сектору економіки в 20-х рр. ХХ ст., аналізуються основні тенденції державної політики щодо залучення селянок до виробничого сектору.

Ключові слова: селянка, виробничий сектор, державна політика.

В сучасній історичній науці активно досліджуються процеси соціального, економічного розвитку, становлення політичної системи СРСР 20-30-х років ХХ ст. Історики на пострадянському просторі, та й не тільки, намагаються пов'язати тенденційні явища в політичному житті з реальними соціально-економічними відносинами, які мали власні закони розвитку, визначити багатовекторність суспільних відносин, що впливає на формування сучасних концепцій наукових досліджень.

Актуальною для історичної науки залишається сільськогосподарська проблематика, дослідженню якої присвячена лівова частка монографій і дисертацій істориків. Вони не ідеалізують соціально-економічних відносин у 1920-х років, виокремлюють суперечливі явища повсякденного життя непманів і суспільства загалом, спростовують усталені в радянській історіографії тлумачення про відбудовний період 1921-1925 років, про своєрідний "непівський ренесанс". Але помітний певний вакуум стосовно розробки базових питань розвитку промисловості в умовах непу, соціальних аномалій, внутрішньої і зовнішньої торгівлі, концесій. Фактично сформовано науковий напрямок дослідження аграрних відносин, а решта пріоритетних проблем перебувають на стадії формування нової історіографії. З огляду на це, ми вирішили в якійсь мірі заповнити дану прогалину.

Метою даної статті є з'ясування місця та ролі жінок у розбудові аграрного сектору економіки в 20-х рр. ХХ ст. Висвітлення основних тенденцій державної політики щодо залучення жіноцтва до виробничого сектору.

Хронологічно даний період охоплює відбудовний період 1921-1925 років та початковий період соціалістичних перетворень - індустріалізації і колективізації.

Сучасна українська історіографія питання почала формуватися на зламі 1980 - 1990-х років. Пріоритетними стали проблеми теорії та історії соціально-економічних відносин в українському селі, кооперативного руху, розвиток селянських господарств різних форм, формування приватного підприємництва, становлення ринку і кредитно-банківської системи. Вони представлені працями В.Марочка, В.Калініченка, О.Ганжі, Ю.Котляра, О.Сушка, О.Піріга, М.Олійника, Ю.Волосника та інш[1]. Теоретичні аспекти запровадження та особливості формування радянської економічної та соціальної моделі тривалий час досліджує С.Кульчицький [2].

В 20-х роках ХХ ст. особливо нагальним постало питання соціалізації жінок шляхом залучення їх до виробничої сфери як в місті, так і на селі. В цьому питанні, правляча партія керувалася положеннями В.І.Леніна, який, конкретизуючи задачі й етапи рішення проблеми участі жінок у суспільному виробництві в перехідний період від капіталізму до соціалізму, відзначав, що перше завдання і перший етап — це скасування всякої нерівності жінок із чоловіками за законом. Другим кроком він вважав скасування приватної власності на засоби виробництва, тому що, на його думку, „тільки через це відкривається шлях для повного...звільнення жінки від її „хатнього поневолення” [3,369]. Й.Сталін у своїх промовах також підтверджував роль жіноцтва у розбудові радянського суспільства: „...селянки є найбільшим резервом робітничого класу. Чи буде жіночий резерв за робітничий клас, чи проти нього, - від цього залежить доля пролетарського руху...І справа тут не лише в тому, що жінки складають половину населення...Жінки в колгоспах - велика сила [4,121]”.

Слід відзначити в цьому контексті, що у досліджуваній період перевага частки жінок в сільському населенні над чоловіками становила різницю пересічно майже у 3% [5,6], що було зумовлено демографічними наслідками I Світової війни та природнім і механічним рухом населення.

Протягом радянського періоду високий рівень зайнятості жінок у народному господарстві тлумачився як показник емансипації та досягнень соціалізму. У радянському суспільстві існував стереотип, що непрацюючі жінки не виконували певною мірою свій громадський обов'язок перед державою, а суспільна виробнича діяльність жінок допомагала їм подолати „пасивність та обмеженість власних інтересів”[6,12]. Практичним втіленням проголошених соціальних та економічних прав повинно було стати залучення жінок до суспільно-продуктивної праці й одночасне звільнення їх від домашнього господарства, тому що, не втягуючи жінок у суспільне виробництво, не вириваючи їх з „хатньої кухонної обстановки, яка отупляє, не можна будувати навіть демократію, не кажучи вже про соціалізм [3,370]”. Але сільські жінки, „вирвані з хатньої кухонної обстановки”, вже на етапі підготовки до суцільної колективізації зіткнулися з необхідністю замінити чоловіків у виробництві.

З огляду на політику партії, направлену на перетворення СРСР із аграрної держави на індустріальну, потрібно було змінити динаміку зростання сільського населення по відношенню до міського. Проблему аграрного перенаселення країни держава вирішувала за декількома напрямками, які також відповідали господарським потребам держави. Першим, і основним напрямком, було подолання безробіття в містах до 1930 р. та додаткове залучення робочої сили з села на промислові об'єкти.

Забравши кваліфікованих робітників, які перебували на обліку бірж праці, промисловість почала шукати потрібну їй робочу силу поза міського ринку праці, і з 1926 р. посиленими темпами приймала на виробництво всіх тих, хто шукав роботу, у тому числі й селян. Вже у першому кварталі 1926 р. 57,7% від

загальної кількості прийнятих у промисловість робітників були вихідцями із сільської місцевості [7,31].

Внаслідок вищевказаних причин в українському селі відбулись певні зміни у кількості сільського населення, яке зросло з 24 112,4 тис. чоловік у 1927 р. до 24 742,7 тис. чоловік у 1933 р. (загальна кількість населення України на початок 1933 р. становила 31901,4 тис. чоловік [8,150]). Сільське населення у 1927 р. становило 82,8% від усього населення України, а у 1933 р. майже 77,5%. Зменшення питомої ваги сільського населення в складі всього населення УРСР свідчило, з офіційної точки зору, про швидкий індустріальний розвиток республіки.

Проведений у 1929 р. вибірковий перепис населення показав, що склад робітничого класу України за післявоєнний період оновився майже на 60%, а питома вага некваліфікованих робітників у промисловості складала 59% [9,174-175]. Це було пов'язано з аграрним перенаселенням країни, і як наслідок цього, з великим впливом у промисловість вихідців із села. На 1 червня 1928 р. безробітних жінок-членів спілки сільгоспробітників по Україні було 9448, а чоловіків – 31 710 [10,61]. У жовтні 1928 р. на сорок одній біржі праці в Україні було зареєстровано 1,95 тис. безробітних сільських жінок, які переїхали до міста [11,251].

Докорінний перелом у використанні жіночої робочої сили в СРСР відбувся протягом 1928-1929 рр. Взагалі, ступінь зайнятості жінок у сфері сільськогосподарського виробництва визначав ряд чинників: регіональні особливості сільського господарства, характер праці, культурно-освітній рівень, соціально-професійний склад.

У ході декількох наступних років питома вага участі жінок у складі працездатних колгоспників в Україні збільшилася до 56,1% [8,176]. „Зростання промисловості, - констатували учасники Всесоюзної наради відповідальних секретарів комісій з поліпшення праці і побуту жінок, - привів до того, що в країні стала відчуватися потреба в робочій силі, чоловіча сила була зайнята, і тоді господарники стали залучати жіночу працю [12,41]”. Станом на 1 жовтня 1928 р. загальна кількість колгоспниць віком від 16 років становила 219 797 жінок по всім сільгоспоб'єднанням України .

За таких умов жінки самі створювали суто жіночі артілі, комуни, колгоспи, але організовані ними сільськогосподарські підприємства швидко розпадалися, оскільки не отримували суттєвої державної допомоги. Так, в Успенському районі на Луганщині жінки створили колгосп імені Р.Люксембург на основі лише 200 десятин землі та одного коня, що було явно недостатнім для ведення колективного господарства, тому невдовзі колгосп припинив свою діяльність .В деяких селах ініціаторами створення колективних господарств були жінки-вдови. Як приклади можна назвати артіль у с. Хомутець Миргородського району, артіль „Жіноча праця” у с. Первозванівка Полтавської області, артіль „Вільна жінка” у с. Мар'ївка на Криворіжжі [13,95]. У травні 1928 р. в 15 % селянських господарств по СРСР керували жінки [14,99]. Взагалі, коли самі селянки порушували питання про організацію колгоспів, переважна маса середняків та бідняків не вагалася щодо вступу до них, „...бо бояться селяни

тих неприємностей, що вдома роблять жінки, які не усвідомили ще значення колгоспу [15,20]”.

Нижчий рівень сільськогосподарських працівників склали некваліфіковані робітниці. В 1928 р. у лісному господарстві жінки становили 33% [16,16]. В основній масі вони були низькокваліфікованими, адже штат лісного господарства України у цей час характеризувався надзвичайною текучістю, що пояснювалося невеликою платнею (від 24 до 62 руб.) та тяжкими умовами праці, через що приблизно 75% молодих спеціалістів, які закінчували спеціалізовані лісничі вузи, йшли на роботу у інші галузі народного господарства. До групи малокваліфікованих працівників сільського господарства у 1928 р. в Україні також входили 42 087 доярок та 65 174 свинарки [8,158]. Спостерігалася тенденція: чим більше господарство вимагало ручної праці, тим більше у ньому використовували жіночу робочу силу. В таких галузях сільського господарства як птахівництво, городництво, садівництво, молочарство, технічні культури працювали переважно самі жінки. Наприклад, в комуні „Червона зірка” Баранівського району на Житомирщині, на обробці просапних культур жінки склали 85-98 % [17,11].

На початку 1929 р. кількість колгоспниць збільшилась - у колгоспах України працювало 250 тис. жінок, або приблизно 40% усього дорослого населення колгоспів. Але в суспільній праці їхня частка була ще незначною: у комунах працювало лише 44% усіх жінок із родин колгоспників, у сільськогосподарських артілях – 14%, а в СОЗах – лише 7% [14,95]. У 1930 р. в Україні нараховувалося 500 тис. жінок, які працювали на суспільних сільськогосподарських підприємствах .

Згідно з завданнями ЦК КП (б)У по виявленню надлишків робочої сили (тобто робітників, які не були задіяні в сільськогосподарському виробництві) у сільському господарстві для подальшого їх направлення до важкої промисловості, в Україні у грудні 1930 р. була створена група економістів під керівництвом О.Г.Шліхтера, якою було обстежено п'ятдесят п'ять колгоспів на Коростенщині, Каменець-Подільщині, Одещині, Шевченківщині, Сумщині, Роменщині, Харківщині, Сталінщині, Маріупільщині, Дніпропетровщині, Херсонщині (3 колгоспи в Поліссі, 11 на Правобережжі, 16 на Лівобережжі, 25 у Степу). В кожному районі було обстежено по 4-5 колгоспів, які були утворені не пізніше 1927 р. та склалися більш ніж із 50 господарств: з них 12 комун, 46 артілей, 2 ТСОЗ. Усього до розробки увійшли 384 господарства - члени 42 сільськогосподарських артілей (дані ще по 4 артілям відсутні) [18,7].

На основі аналізу цих статистичних матеріалів виведені наступні результати :

1) Жінок у сільської місцевості України було більше половини від загальної кількості населення в усіх соціально-майнових групах .

2) Відсоток працюючих жінок був більшим за чоловіків лише серед бідняків та частково серед середняків. Це пояснювалося тим, що в бідняцькій групі чоловіки були змушені виїздити на заробітки до міст, а сільське господарство залишалося у веденні жінок. Також слід зауважити, що працювали не лише дорослі жінки, але й підлітки та діти жіночої статі.

3) „Зайвина” робочої сили чоловік і жінок у комунах (рахуючи витрачання робочої сили тільки в колективному господарстві) становила 37,2% до річного запасу робочої сили, а в артілях майже 60,8%.

Треба зауважити, що у цьому дослідженні колгоспи поділялися на дві групи: з промисловими підприємствами (більш розвинені) та без промислових підприємств. У колгоспах із промисловими підприємствами (в комунах та артілях разом) було відмічено 52,7% „зайвини” робочої сили, а в колгоспах без промислових підприємств – 76,8%. [19]

Тобто в комунах спостерігалось менше надлишків робочої сили, ніж в артілях, що пояснювалось визначенням комуни як колгоспу вищого соціального типу, через що їх цілком усупільнене господарство потребувало більше праці. В артілях певну частину робочої сили колгоспники витрачали на рештки індивідуального господарства (на колгоспне господарство-39,2% проти 62,8% у комунах). Цей висновок підтверджується даними з іншого джерела: за 1930/31 рр. по 118 колгоспах України в середньому за рік жінки відпрацьовували в комунах – 157 трудовнів, в артілях – 66 трудовнів [20,210].

Нерівномірний розподіл задіяної робочої сили у колгоспному господарстві між чоловіками та жінками разом спостерігався у різних видах колгоспів і у комунах, де чоловічу працю використовували на 57,7%, а жіночу – на 38,3%, в артілях відповідно 44,4% та 24,8% (відносно запасу праці, взятого за 100%).

У колгоспах із промисловими підприємствами чоловіча праця використовувалася на 56,9%, а жіноча – на 32,7%; у колгоспах без промислових підприємств витрата робочої сили чоловіків становила 43,6%, а жінок – 23,4%.

Такий великий розрив використання праці у сільському господарстві у різні періоди, за твердженнями дослідників, свідчив на користь залучення чоловіків взимку та навесні до роботи на підприємствах важкої промисловості (відхідництво). Тобто, якщо вирахувати на основі даних кількість робочої сили чоловіків та жінок відповідно, стає зрозумілим, що жінки і становили основний „резерв” робочої сили, яка могла бути використана в сільському господарстві в разі відтоку чоловіків із сільської місцевості у міста на потреби промислових підприємств.

Постанова Президії ЦК КП(б) та Колегії НК РСІ УРСР „Про стан організації праці та відхідництва в колгоспах” від 24 березня 1931 р. підтверджує, що у колгоспному виробництві планувалося збільшити кількість жінок: „...З огляду на слабе втягування в колгоспне виробництво жінок...і їх доцільне використання, а також значення використання жінок у зв’язку з розвитком відхідництва, Укрколгоспцентру забезпечити максимальне втягування жінок...[21,345]”. Колгоспам пропонувалося скорочувати тривалість основних сільськогосподарських періодів за рахунок ліпшої організації праці, ущільнення робочого дня та максимальної механізації робіт. В типовій умові між госпорганом та колгоспом на постачання промисловості додатковою робочою силою повинно було вказуватися також кількість жінок та підлітків, що їх колгосп зобов’язувався направити на виробництво [22,69].

Як наслідок соціально-демографічних перекосів серед сільського населення завдяки вилученню чоловічої робочої сили на промислові

підприємства, масове залучення жінок у всі сфери сільськогосподарського виробництва та не звертання уваги на нерівномірність у концентрації сільського населення, вже у 1932 р. на сільськогосподарських підприємствах у різних районах стала відчуватися нестача і у жіночій робочій силі.

Той факт, що жінки внаслідок нестачі чоловічої робочої сили мушили працювати на сільськогосподарських роботах, пов'язаних із використанням важкої фізичної сили, підтверджує „Доповідна записка інструктора Укрколгоспцентру про обстеження артіль «Перебудова» Володимирської сільради Межівського району” (на Дніпропетровщині) від 8 вересня 1931 р.: „...По окремих колгоспах до рільничих бригад залучені й жінки (артіль «Серп і Молот» на Знаменщині)...Всі жінки поголовно з сіялками й боронками, тому що чоловіків мало” (з повідомлень Знаменської бригади) [21,672]”.

У сільському господарстві через нестачу чоловіків починали працювати жінки, які були вимушені навчатися чоловічим професіям (трактористки, комбайнерки, механізатори тощо). Необхідність у залученні жінок до суспільного сектору виробництва виникла за умов нестачі часу та засобів на адаптацію до традиційно чоловічих робочих місць під фізичні та психологічні особливості жінок. Через великі фізичні та психологічні навантаження, адже жінки окрім роботи в колгоспах мали піклуватися і про дітей та власне хатнє господарство, в жінок-селянок починалися проблеми зі здоров'ям, спостерігалось раннє старіння. Всі ці побічні явища, були ніщо в порівнянні з завданнями партії - хто і якої ціною буде їх виконувати зовсім не цікавило державне керівництво. Це був лише початок формування тоталітарного суспільства але в ньому чітко прослідковується курс на одержавлення всього людського.

Література

1. Марочко В. Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861-1929 рр.). – К.: М.Р. Kots Publishihg, 1995. – 216с.; Калініченко В. Селянське господарство України в період непу: Історико-економічне дослідження. – Харків: Основа,1997. – 400с.; Ганжа О. Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917-1927 рр.). – К.: Ін -т історії України НАНУ, 2000. – 205с.; Котляр Ю. Селянство Півдня України: доба нової економічної політики (1921-1929 рр.). – О.,.: ТОВ ВІД, 2004. – 354с.; Сушко О. Особливості становлення і функціонування приватного підприємництва в Україні періоду НЕПу (1921-1928 рр.): історико-теоретичний аспект. – К.: Преса України, 2003. – 251с.; Пиріг О. Неп: більшовицька політика імпровізації . – К.: КНТЕУ, 2001. – 274с.; Олійник М. Діяльність приватних виробництв України та створення і удосконалення системи соціального захисту працюючих на них в 1921-1929 рр. – Х.: Основа,1998. – 128с.; Волосник Ю. Нова буржуазія України та розвиток приватно-підприємницької діяльності на фінансовому ринку в роки непу. – Х.: НМЦ „СД”, 2002. – 384с.
2. Кульчицький С.В. УСРР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.): Спроба побудови концептуальних засад реальної історії. – К.: І-т історії НАНУ,1995. – 204с.; Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К.: „Основи”,1996. – 396с. ; Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). – К.: Вид-во Дім „Альтернативи”,1999. – 336с.
3. Ленин В. И. Полное собрание сочинений, т. 42. / изд.4, перераб. и доп. – М.: Изд-во политич. лит-ры,1966.-548с.
4. Сталин И.В. Краткая биография. – М.: Полиграфкнига, 1947. – 243 с.
5. Чекотовский Э.В. Статистико-экономическое изучение женских трудовых ресурсов колхозов (на примере колхозов Киевской области): Дис...к.э.н./ КИНХ им. Д.С.Коротченко. – К.,1972. – 190 с.

6. Селянка України. – 1930. – 15 січня. – №1.
7. Нагорний П. Що дала Радянська влада трудящому селянству України. – К.: Укрполітвидав, 1946. – 30 с.
8. Очерки развития социально-классовой структуры УССР: 1917-1937 / С.В. Кульчицкий, И.К. Рыбалка, Ф.Г. Турченко и др.; АН УССР. Ин-т истории. – К.: Наукова думка, 1987. – 238 с.
9. Історія селянства Української РСР: У 2-х т. / АН УРСР, Ін-т історії, Редкол.: І.І.Команієць та ін. – К.: Наукова думка, 1967. – Т.2. – 536 с.
10. ЦДАВО. – Там само. – Спр.2159. Баланс робочої сили у сільському господарстві України на 1931 р. – 1931 р. – 60 арк.
11. Україна: Статистичний щорічник. – Х., 1929. – 400 с.
12. Шишкан Н.М. Социально - экономические проблемы женского труда. – М.: Экономика, 1980. – 144 с.
13. Кульчицкий С.В. Становление основ социалистического уклада жизни крестьянства УССР / С.В. Кульчицкий, С.Р.Лях, В.И.Марочко; АН УССР, Ин-т истории. – К.: Наукова думка, 1988. – 180 с.
14. ДАЛО. – Ф.П-34. Луганський окружком КП(б) України. – Оп.1. – 1922-1930 рр. – Спр.844. Директивні вказівки ЦК ВКП(б), ЦК КП(б)У та листування про роботу серед жінок. – 13.01.-30.12.1928. – 211 арк.
15. Шинкар О. Що дає селянці колгосп. – Х.: Книгоспілка, 1930. – 41 с.
16. Програма і матеріали для сільських делегатських зборів на 1928/29 рік / Агітпроп і відділ робітниць та селянок ЦК КП(б)У. – Б.м.: Пролетарий, 1928. – 132 с.
17. Колгоспниця України. – 1931. – 30 травня. – №10.
18. Соціальний склад, організація праці і наслідки господарювання колгоспів 1930 р. Матеріали вибіркового дослідження колгоспів восени 1930 р. / За ред. Шліхтера О.Г. та ін. – Х.-К.: Держсільгоспвидав, 1931. – 526 с.
19. Сапицька О.М. Порівняльний аналіз використання жіночої та чоловічої праці в сільському господарстві України в 1930 р. // Історія української науки на межі тисячоліть: Зб. наукових праць / Відп. редактор О.Я.Пилипчук. – К., 2005. – Вип.20. – С.193-200.
20. ЦДАВО. – Там само. – Спр.345. Документи про вибори жіночих делегатських зібрань у колгоспах України та роботу районних зльотів жінок-колгоспниць (протоколи, плани, відомості). – 25.10.1930.-15.10.1931. – 234 арк.
21. Історія колективізації сільського господарства УРСР: 1917-1937: Збірник документів і матеріалів: У 3-х т. / Ін-т історії АН УРСР; під ред. І.Х. Ганжі. – К.: Наукова думка, 1965. – Т.2. – 839 с.
22. ЦДАВО. – Ф. Р-34 СУ. – Оп.16. – 1931-1932 рр. – Спр.1429. Документи про використання праці колгоспників у промисловості УРСР (постанови, договори, переписка). – 02.01.-19.07. 1931. – 115 арк.

Земзюлина Н.И. Методы вовлечения крестьянок в производственную сферу в первые годы советской власти.

В статье показана роль женщин в возрождении аграрного сектора экономики в 20-х годах XX ст., анализируются основные тенденции государственной политики по вовлечению крестьянок в с/х производство.

Ключевые слова: *крестьянка, производственный сектор, государственная политика.*

Zemziylyna N.I. The ways of attracting peasant-women to industrial sphere in the first years of Soviet authority formation.

The article states the place and role of women in the development of agrarian sector of economy in the 1920s; main tendencies of state policy regarding attracting peasant women to industrial sector are also analyzed.

Key words: *peasant woman, industrial sector, state policy.*

ББК 81-94+ (477.СССР) “1979/1989“

Кравец Ю.А., Ратников В.Ю.

**УЧАСТИЕ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В ГРАЖДАНСКОЙ ВОЙНЕ
В АФГАНИСТАНЕ (1979-1989 гг.)**

В статье анализируются объективные причины, хронологическая последовательность, масштабы и результаты ввода советских войск в Афганистан.

***Ключевые слова:** советские войска, военный контингент, Афганистан, война, оппозиция, руководство, правительство, сопротивление, вторжение, душман, Кандагар, Кабул, диверсия, отряд, провинция.*

Прошло уже 20 лет с той памятной даты 15 февраля 1989 года, когда землю далекой южной страны покинул последний советский военнослужащий и на этом девятилетнее пребывание вооруженных сил СССР в Афганистане закончилось. После развала Советского Союза, активизировался вопрос о советском военном вмешательстве во внутреннюю политику Демократической республики Афганистан (ДРА) в период 1979 по 1989 годы. До сих пор нерешенной и противоречивой остается главная дилемма: что же собой представляло наличие советского военного контингента на территории Афганистана? Колоссальный просчет узкого круга членов советского правительства, опасавшегося активизации исламского фундаментализма после победы исламской революции в Иране и его постепенной идеологической экспансии в республики Средней Азии? Четко спланированная силовая интервенция, связанная с великодержавной политикой СССР тех лет, или действительно дружеская, интернациональная помощь афганскому демократическому (прокоммунистическому) правительству и населению в борьбе с организованной преступной политической оппозицией – бандформированиями (душманами, муджахедами, талибами)? Эта проблема в современной истории и политике трактуется по-разному. Учитывая нескончаемую афганскую войну, которая продолжается и сегодня, тема эта злободневная и в наши дни.

Проблема Афганской войны 80-х гг. прошлого века в исторической науке до настоящего времени изучена недостаточно и остается актуальной, по сей день. В 90-е гг. делались, лишь, отдельные аналитические попытки как-то выяснить геополитические, экономические и идеологические причины; определить периодизацию, назвать официальное число потерь личного состава военнослужащих, материальных, военных, технических и финансовых затрат; проследить ход и обосновать последствия советского военного присутствия в этой стране [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7].

Главным аспектом данной научной работы – является обобщение ранее публикуемых материалов по изучаемой проблематике, проанализировать итоги войны и статистический материал в хронологической последовательности.

В 1973 году произошла Даудская (Саурская) революция, свергнувшая монархию в Афганистане. Первым президентом Афганистана стал Мухаммед Дауд Хан (двоюродный брат свергнутого короля), который опирался на